

VISUOMENĖS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS FUNKCIJAS VYKDanČIŲ SPECIALISTŲ ŽINIOS IR ĮGŪDŽIAI

Vytėnė Jankauskienė, Virginija Kanapeckienė, Laura Narkauskaitė, Rolanda Valintėlienė

Higienos institutas

Santrauka

Tyrimo tikslas – nustatyti, kaip specialistai, vykdančys visuomenės sveikatos (toliau – VS) funkcijas, vertina savo turimas žinias bei įgūdžius, ir palyginti su ekspertų keliamais reikalavimais.

Medžiaga ir metodai. Tyrimo metodas – specialistų ir ekspertų anketinė apklausa. Specialistai (N = 308) vertino savo žinias ir įgūdžius bendrosioms ir specialiosioms funkcijoms vykdyti. Ekspertai vertino, kokios žinios ir įgūdžiai būtini specialistams funkcinėms užduotims atlikti. Specialistų kompetencijos, pačių specialistų ir ekspertų požiūriu, vertintos balais (skalė nuo 1 – neturi iki 5 – puikios) skaičiuojant kiekvienai kompetencijai surinktų balų vidurkį.

Rezultatai. Visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose dirbantys specialistai bendrosioms funkcinėms užduotims vykdyti turi pagrindines žinias ir įgūdžius (3 balai), o specialiosioms – geras žinias bei įgūdžius (3,7–4,0 balai). Ekspertų nuomone, visoms funkcinėms užduotims vykdyti reikalingos puikios žinios bei įgūdžiai (5 balai). VS biurų specialistai nurodė turintys pagrindines žinias (~3 balai) ir pakankamai įgūdžių (3 balai), vykdančios visuomenės sveikatos stebėsenos ir sveikatos stiprinimo funkcijas, o, ekspertų nuomone, savivaldybių VS biurų specialistams būtini labai geri įgūdžiai ir žinios (5 balai). Savivaldybių VS biurų specialistai, dirbantys mokyklose, bei mokyklų VS specialistai, nepriklausantys biurams, teigė turintys pakankamai žinių ir įgūdžių vykdyti funkcinės užduotis. Ekspertai mokyklose dirbantiems nepriklausantiems VS biurams specialistams kėlė mažesnius reikalavimus, palyginti su biurų specialistais, dirbančiais mokyklose. Viešojo administravimo įstaigose dirbantys VS priežiūros specialistai nurodė turintys pagrindinių žinių bei įgūdžių (3 balai) atlikti bendrąsias ir specialiąsias funkcinės užduotis. Ekspertų nuomone, specialistai šioms funkcinėms užduotims atlikti privalėtų turėti pakankamai geras žinias ir gerus įgūdžius (5 balai).

Apibendrinimas. Ekspertai visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose dirbantiems specialistams funkcinėms užduotims vykdyti kėlė aukštesnius reikalavimus žinioms ir įgūdžiams už nurodytuosius pačių specialistų.

Reikšminiai žodžiai: specialistai, žinios ir įgūdžiai, ekspertų vertinimas, bendrosios ir specialiosios funkcinės užduotys.

ĮVADAS

Efektyviai ir veiksmingai visuomenės sveikatos priežiūros veiklai šalyje užtikrinti būtina turėti pakankamai aukštos kvalifikacijos dirbančių VS priežiūros specialistų [1, 2]. Dvidešimt pirmas amžius pasižymi socialinėmis transformacijomis, ūkio plėtros ištekliais tampa nebe darbo jėga, gamtiniai ištekliai ar kapitalas, bet žinios, arba intelektinis kapitalas. Todėl šis amžius vadinamas žinių, arba informacijos, amžiumi [3]. Šiame amžiuje bendrosios kompetencijos – sprendimų priėmimas, konfliktų sprendimas, komandinis darbas, veiksminga komunikacija, derybiniai įgūdžiai, strateginis mąstymas – ypač svarbios visiems specialistams, o VS specialistams būtinos teigiamiems rezultatams visuomenės sveikatos srityje

pasiekti. Kompetencijos sąvoka turi ne vieną apibrėžimą. Šiame straipsnyje kompetencija – tai asmens gebėjimas naudotis turimomis žiniomis, įgūdžiais, savybėmis ir patyrimu atlikti tam tikrą darbą. Kompetenciją lemia mokymosi ar studijų metu įgytos žinios, gebėjimai, susidarytas požiūris. Kompetencijos lygį veikia darbuotojo sukaupta veiklos patirtis. Profesinio rengimo metu įgyta kompetencija patvirtinama pažymėjimu, atestatu arba sertifikatu. Apibrėžtai platesnei veiklai arba profesijai reikalingos kompetencijos sudaro kvalifikaciją [4].

Jau daugiau nei 30 metų pasaulyje įmonės taiko kompetencijomis pagrįstas metodikas, atrenkant darbuotojus. Pastaraisiais dešimtmečiais tokias metodikas bandoma taikyti ir visuomenės sveikatos srityje tiek rengiant specialistus, tiek ir juos atrenkant darbui. Nuo 2006 m. Europos regiono visuomenės sveikatos mokyklų asociacija (angl. *The Association of Schools of Public Health in the European Region* – ASPHER) rengia VS specialistų kompetencijų sistemą, kuri atitiktų šiuolaikinius reikalavimus tiek rengiant specialistus, tiek priimant į darbą praktikus. 2008 m.

Adresas susirašinti: Vytėnė Jankauskienė,
Higienos institutas,
Didžioji g. 22, 01128 Vilnius.
El. p. vytene@hi.lt

buvo išleistas laikinas Visuomenės sveikatos pagrindinių kompetencijų sąrašas [5], kuriame pateiktos pagrindinės būtinos VS specialistams kompetencijos, tačiau šis sąrašas dar galutinis nėra ir jį būtina aptarti su praktikais [6].

Europos Sąjungos (ES) dokumentuose pažymima, kad piliečių žinių, gebėjimų ir kompetencijų tobulinimas bei pripažinimas yra itin svarbūs asmeniniam tobulėjimui, konkurencingumui, užimtumui ir socialinei sanglaudai Europos Bendrijoje [7].

Lietuvoje platesnių VS specialistų kompetencijų tyrimų nėra daug. Atliekant tyrimus buvo nagrinėjamas VS specialistų profesinių žinių poreikis, VS biurų specialistų žinios ir gebėjimai įvertinti poreikius, susijusius su sveikata, aukštųjų mokyklų visuomenės sveikatos absolventų kompetencijos darbavimų ir darbo vietos ekspertų požiūriu ir pan. [8, 9, 12, 13]. Visuomenės sveikatos studijų krypties profesinės veiklos lauko tyrimu, vykdytu 2009 m., buvo siekiama apibrėžti dalykines ir bendrąsias kompetencijas kaip žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybių ir požiūrių, kurių reikia tam tikros srities specialistams tinkamai vykdyti veiklą, derinius. Toks dalykinių ir bendrųjų kompetencijų sąrašas, paremtas ne studijų programų rengėjų vienašališku profesinės veiklos lauko poreikių vertinimu, bet sukurtas integruojant profesinės veiklos lauko patirtį, yra pagrindas studijų siekiniams apibrėžti (angl. *learning outcomes*) ir suteikė svarių argumentų visuomenės sveikatos studijoms atnaujinti [8, 9].

Tyrimo tikslas – nustatyti, kaip specialistai, vykdydami VS funkcijas, vertina turimas žinias bei įgūdžius, ir palyginti su ekspertų keliamais reikalavimais. Tyrimas atliktas įgyvendinant ES Socialinio fondo finansuojamą projektą „Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų rengimo, kvalifikacijos kėlimo ir tobulinimo, poreikio planavimo sistemos sukūrimas“.

TYRIMO OBJEKTAS IR METODAI

Tyrimo objektas – specialistų, vykdančių VS priežiūros funkcijas, bendrosios ir specialiosios žinios bei įgūdžiai. Šiame tyrime bendrosios žinios ir įgūdžiai – tai žinios ir įgūdžiai, reikalingi bendrosioms darbo užduotims atlikti: teisės aktų projektų rengimas, veiklos planų ir ataskaitų rengimas, informavimas, bendradarbiavimas su kitomis įstaigomis, konsultavimas, metodinių rekomendacijų rengimas ir kt. Specialiosios žinios – tai žinios ir įgūdžiai, reikalingi specifinėms darbo užduotims atlikti ir būdingi tik tam tikroms įstaigoms.

Tyrimo metodas – anketinė apklausa. Remiantis Didžiojoje Britanijoje ir Kanadoje taikomais standartizuotais tyrimo modeliais ir Lietuvos visuomenės sveikatos įstaigų bei pareiginiams nuostatais, reglamentuojančiais vykdomas funkcijas, parengta anketa, skirta VS specialistų, vykdančių VS priežiūros funkcijas, žinioms ir įgūdžiams įvertinti [10, 11]. Anketa skirta specialistams ir ekspertams. Specialistų teirautasi, kaip jie vertina savo žinias ir įgūdžius atliekant darbo užduotis; ekspertų klausta, kokios žinios ir įgūdžiai privalomi VS specialistams savo funkcinėms užduotims atlikti. Atsakymai anketose suskirstyti į dvi skales: **pirmoji** (žinių vertinimo) skalė yra skirta įvertinti, kaip respondentai išmano konkrečią sritį (1 – neturi žinių; 2 – turi tik pradines žinias; 3 – turi pagrindines žinias; 4 – žinios pakankamai geros; 5 – puikiai išmano); **antroji** (įgūdžių) skalė naudojama įvertinti pasirengimą praktiškai atlikti šią darbo užduotį (1 – neturi praktinių įgūdžių ir gebėjimų; 2 – pradiniai įgūdžiai ir gebėjimai; 3 – pagrindiniai; 4 – geri; 5 – puikūs). Anketos išbandytos, atliekant pilotinį tyrimą (apklausiant 20 VS specialistų), ir koreguotos, atsižvelgiant į pastabas ir pasiūlymus.

Ekspertai parinkti pagal atitinkamas tyrimo nagrinėjamas visuomenės sveikatos sritis (viešojo administravimo – 4, vaikų sveikatos – 2, sveikatos stiprinimo – 2, visuomenės sveikatos stebėsenos – 2), turintys ne mažesnę nei 15 metų darbo patirtį tam tikroje srityje ir giliai tam tikros srities žinias, pripažinti atitinkamos srities specialistai.

VS priežiūros funkcijas atliekančių specialistų kompetencijų tyrimas buvo atliktas 2011 m. pavasarį. Buvo paskaičiuota, kad reikia ištirti šiek tiek daugiau nei pusę VS priežiūros funkcijas atliekančių specialistų, dirbančių kiekvienoje įstaigų grupėje. Tyrimo imtis buvo sudaryta kiekvienai įstaigų grupei atskirai pagal V. I. Paniotto formulę [12]. Atsako dažnis pagal įstaigas svyravo nuo 30 iki 70 proc. Iš 308 tyrimo dalyvavusių specialistų 90 dirbo savivaldybių VS biuruose (atsako dažnis – 68,2 proc.), 61 – mokyklose (atsako dažnis – 30 proc.), 157 – viešojo administravimo įstaigose (atsako dažnis – 35 proc.). Tyrimo dalyvavo 91,9 proc. moterų ir 8,1 proc. vyrų. Respondentų amžiaus vidurkis $43,59 \pm 11,11$ metų. 59,1 proc. tiriamųjų turėjo aukštąjį universitetinį arba jam prilygintą išsilavinimą (1 lentelė). VS specialistų bendrosios ir specialiosios žinios bei įgūdžiai nagrinėti bendrai ir pagal įstaigas.

Siekiant nuodugniau išanalizuoti, kokių kompetencijų reikia viešojo administravimo įstaigose ir VS biuruose dirbantiems specialistams, buvo

1 lentelė. Respondentų demografinės charakteristikos

	VS biurai	Mokyklų VS specialistai (nepriklausantys biurams)	Viešojo administravimo įstaigos			Iš viso
			Užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės specialistai	Saugos kontrolės specialistai	VS saugos specialistai	
			Abs. skč. (proc.)			
Respondentai:	90 (29,2)	61 (19,8)	56 (18,2)	50 (16,2)	51 (16,6)	308 (100)
vyrų	9 (10)	1 (1,6)	3 (5)	4 (8)	8 (16)	25 (8,1)
moterys	81 (90)	60 (98,4)	53 (95)	46 (92)	43 (84)	283 (91,9)
Išsilavinimas:						
aukštasis universitetinis	59 (65,6)	16 (26,2)	31 (55)	38 (76)	41 (80)	185 (59,1)
aukštasis neuniversitetinis	31 (34,4)	45 (73,8)	25 (45)	12 (24)	10 (20)	123 (40,9)
			Metai			
Amžiaus vidurkis	38,62	46,1	47,6	44,5	44,4	43,6

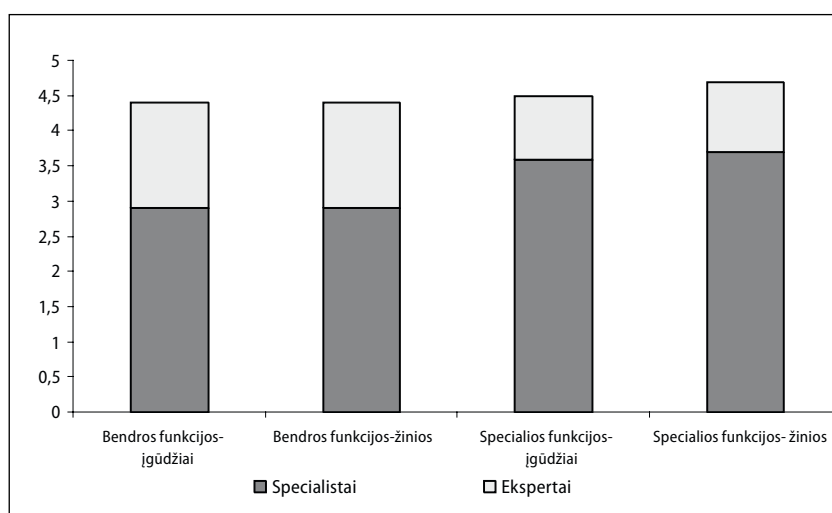
atliktas papildomas kokybinis tyrimas – dviejų tikslinių grupių diskusijos, kuriose dalyvavo 8 ir 6 darbdaviai (visuomenės sveikatos įstaigų vadovai, Sveikatos apsaugos ministerijos atstovai). Jose buvo aptarta specialistų, atliekančių VS funkcijas, kompetencijų atitiktis dabartinės darbo rinkos poreikiams.

Tyrimo duomenys analizuoti naudojant programinių statistinį paketą SPSS. Analizė atlikta taikant aprašomosios statistikos metodus. Specialistų žinios ir įgūdžiai, atliekant funkcinę užduotį, pačių specialistų ir ekspertų požiūriu vertintos balais (penkiabalė skalė), skaičiuojant balų vidurkį, modą (*Mo*) ir medianą (*Md*). Kokybinio tyrimo (tikslinių grupių) duomenys analizuoti turinio (*content*) analizės būdu.

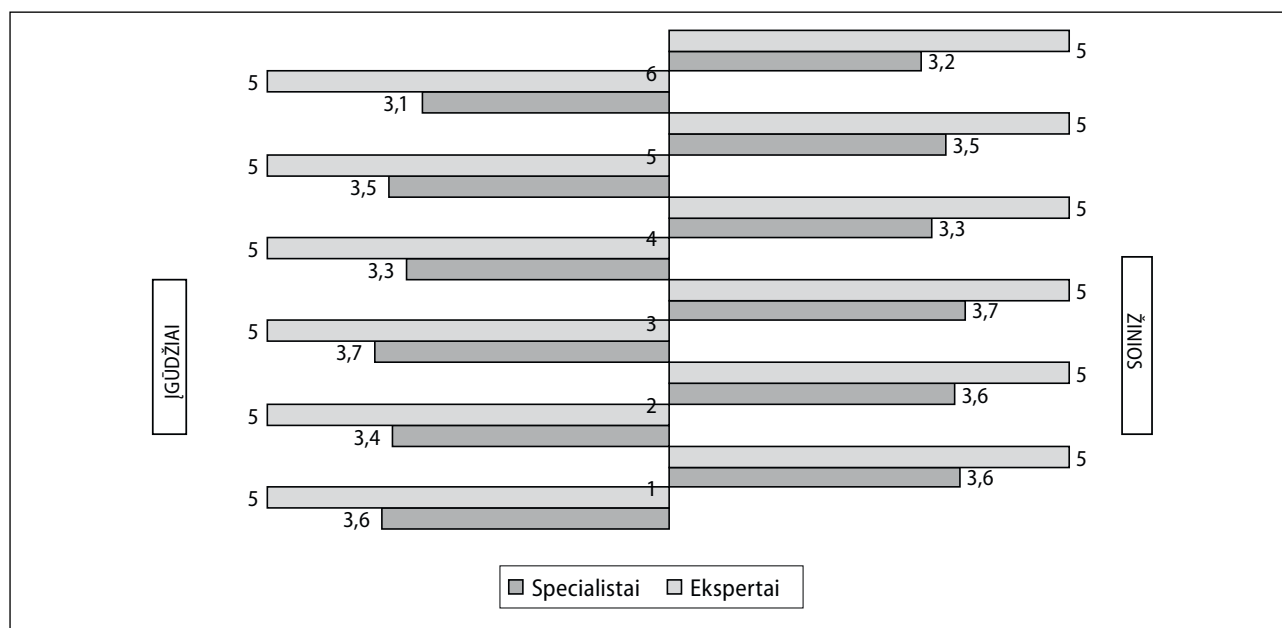
TYRIMO REZULTATAI

VS priežiūros specialistų, dirbančių visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose, žinios ir įgūdžiai

Tyrimas parodė, kad visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose dirbantiems specialistams daugiau žinių ir įgūdžių trūksta vykdant bendras funkcines užduotis, kurias jie patys įvertino balais – atitinkamai 2,8, *Mo* 3 ir 2,8, *Mo* 3. Specialiasias žinias ir įgūdžius šie specialistai vertino kaip pakankamai gerus (įgūdžiai: 3,8, *Mo* 4; žinios: 3,7, *Mo* 4) (2 pav.). Ekspertų nuomone, tiek bendrosioms, tiek specialiosioms funkcinėms užduotims vykdyti VS specialistams reikalingos geresnės žinios bei įgūdžiai (4,5 ir 4,6) (1 pav.).

1 pav. Specialistų, dirbančių visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose, įgūdžiai ir žinios, atliekant funkcinę užduotį (balais)

2 pav. VS biuruose dirbančių specialistų turimi įgūdžiai ir žinios specialiosioms užduotims atlikti (balais)

1. Visuomenės sveikatos stebėseną (monitoringas). 2. Užkrečiamųjų ligų, neinfekcinių ligų ir traumų profilaktikos bei kontrolės vykdymas. 3. Sveikos gyvensenos skatinimas, vaikų ir jaunimo sveikatos stiprinimas. 4. Ūkio subjektų visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų analizė. 5. Gyventojų, aplinkos sveikatos ar sveikatos sistemos tyrimų planavimas ir atlikimas. 6. Aplinkos, socialinių ir ekonominių veiksnių, veikiančių gyventojų sveikatą, stebėjimas bei analizė.

Nagrinėjant atskirose visuomenės sveikatos įstai-gose dirbančių specialistų žinias ir įgūdžius, vykdant bendrąsias ir specialiąsias užduotis, stebėta ta pati tendencija: specialistai blogiau įvertino žinias ir įgūdžius, vykdant bendrąsias užduotis negu specialiąsias.

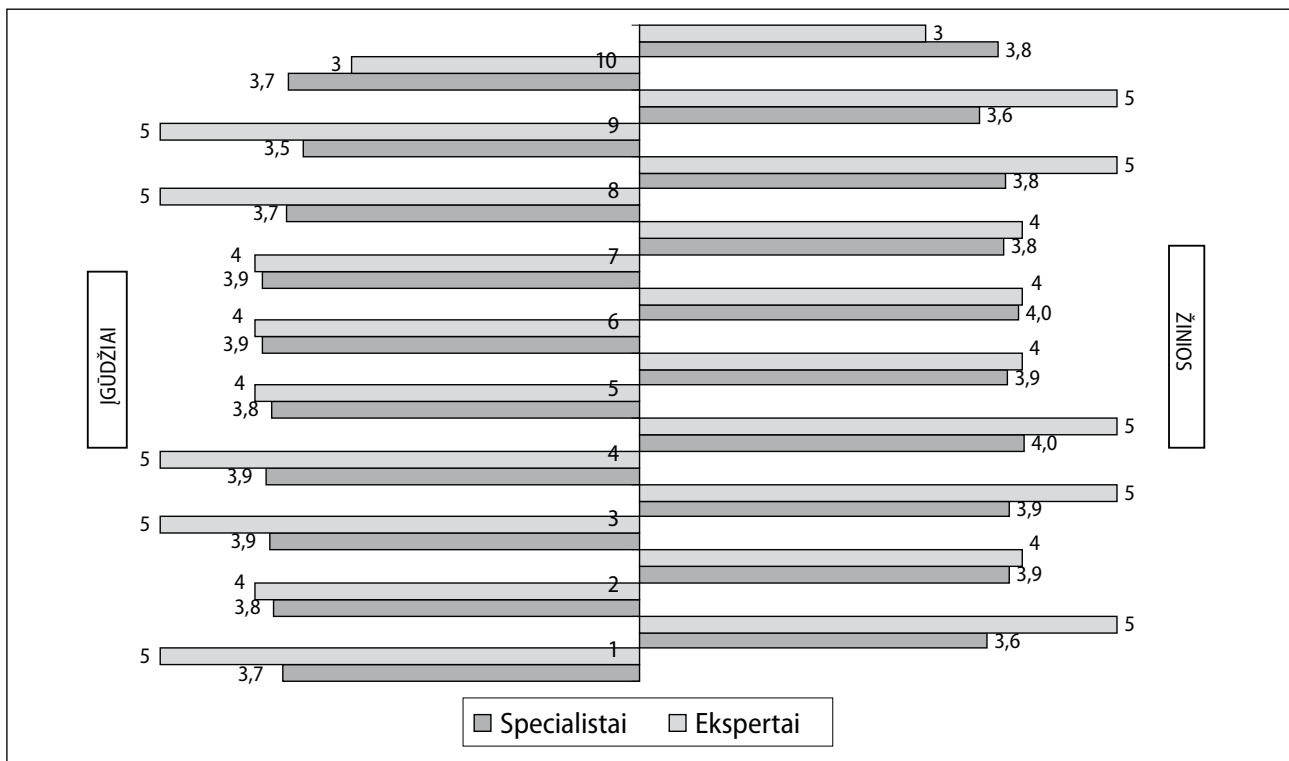
Savivaldybių VS biuruose dirbančių specialistų žinios ir įgūdžiai. Tyrimo respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą: baigę visuomenės sveikatos arba joms prilygintas universitetines studijas – 37,8 proc., turintys medicininį neuniversitetinį išsilavinimą – 40,0 proc., socialinius ir kitus mokslus – 22,2 proc. Biurų specialistų atliekamų specialiųjų funkcinių užduočių analizė atskleidė, kad atlikdami stebėseną (visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų analizė, gyventojų sveikatos rodiklių, aplinkos sveikatos duomenų analizė, sveikatos sistemos tyrimų planavimas) jie turi šiek tiek daugiau nei pagrindines žinias bei įgūdžius (įgūdžiai: 3,6, *Mo* bei *Md* 4; žinios: 3,7, *Mo* bei *Md* 4). Pakankamai geras žinias ir gerus įgūdžius (įgūdžiai: 3,7, *Md* bei *Mo* 4; žinios: 3,7, *Md* bei *Mo* 4) biure dirbantys specialistai turi sveikos gyvensenos skatinimo, vaikų ir jaunimo sveikatos stiprinimo srityse (3 pav.).

Aplinkos, socialinių ir ekonominių veiksnių, veikiančių gyventojų sveikatą, stebėjimo bei analizavimo srityse specialistai turi pagrindines žinias bei įgūdžius (įgūdžiai: 3,1, *Md* bei *Mo* 3; žinios: 3,2, *Md* 3 bei *Mo* 4), nors, ekspertų nuomone, biuro specialistai,

atlikdami visas šias išvardytas funkcines užduotis, privalo turėti puikius gebėjimus ir puikiai išmanyti šiuos klausimus (2 pav.). Žinant ekspertų keliamus reikalavimus, galima teigti, kad VS specialistams trūksta žinių bei įgūdžių vykdant sveikatos stiprinimo bei stebėsenos funkcijas.

Ekspertai taip pat nurodė, kad specialistams būtini labai geri įgūdžiai ir puikios žinios stebėsenai, užkrečiamųjų, neinfekcinių ligų bei traumų profilaktikai vykdyti, sveikai gyvensenai skatinti, vaikų ir jaunimo sveikatai stiprinti, analizuoti ūkio subjektų visuomenės sveikatos stebėsenos duomenis, planuoti ir atlikti gyventojų, aplinkos sveikatos ar sveikatos sistemos tyrimus, stebėti ir analizuoti gyventojų sveikatą veikiančius aplinkos, socialinius bei ekonominius veiksnius (3 pav.).

Darbdavių nuomone, išsakyta tikslinės grupės diskusijų metu, VS biurų visuomenės sveikatos stebėsenos specialistai neanalizuoja teritorijoje esančių ūkio subjektų visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų, nes jų negauna. Tačiau ekspertai nurodė, kad tokių duomenų analizei VS biurų specialistams būtinos puikios žinios bei įgūdžiai. VS stebėsenos specialistams biuruose ne visuomet aišku, ką jie turi stebėti, kaip pasirinkti charakteringiausias rodiklius, kur juos susirinkti, kaip išsamiai analizuoti duomenis. Šiems specialistams, darbdavių nuomone, trūksta gebėjimo analizuoti, vertinti ir apibendrinti duomenis,

3 pav. VS biurų specialistų, dirbančių mokyklose, žinios ir įgūdžiai, atliekant specialiąsias funkcines užduotis (balais)
 1. Duomenų, apibūdinančių vaikų sveikatą, paieška; vaikų sergamumo, neįgalumo, traumatizmo duomenų rinkimas interpretavimas; su mokymosi, poilsio režimu, amžiaus raida susijusių ligų įvertinimas ir sveikatos būklės įtaka. 2. Ugdymo aplinkos, mokinių mitybos, ugdymo proceso pagal teisės aktus įvertinimas. 3. Žinoti sveikatos stiprinimo modelius bei principus atskiroms vaikų amžiaus grupėms ir jų taikymas. 4. Informacijos sveikatos išsaugojimo bei stiprinimo klausimais teikimas ir šios informacijos sklaida (mokyklos stenduose, renginiuose, viktorinose ir pan.). 5. Informacijos apie profilaktinių skiepimų svarbą teikimas. 6. Mokinių maitinimo organizavimo priežiūros vykdymas, skatinant sveiką mitybą bei sveikos mitybos įgūdžių formavimą. 7. Asmens sveikatos priežiūros įstaigų specialistų rekomendacijų dėl mokinių sveikatos klasės auklėtojai (mokytojams) teikimas. 8. Lėtinių neinfekcinių ligų rizikos veiksnių (alkoholio, tabako, narkotikų vartojimas ir kt.) paplitimo vertinimas. 9. Dalyvavimas mokyklos prevencinio darbo grupėse, sprendžiančiose mokinių psichologines, adaptacijos ir socialines problemas. 10. Visuomenės sveikatos centrų nurodytų užkrečiamųjų ligų epidemiologinės priežiūros ir profilaktikos priemonių įgyvendinimas.

formuluoti ir pateikti išvadas, panaudoti rezultatus, pateikti informaciją tikslinėms grupėms, formuluoti pasiūlymus ir rekomendacijas savivaldybėms. Darbdaviai akcentuoja, kad pradedančiųjų specialistų (absolventų) žinios yra pakankamai geros, tačiau jiems trūksta praktinių įgūdžių. Įgūdžiai paprastai susiformuoja per dvejus darbo metus. Darbdavių nuomone, VS biurų VS stiprinimo specialistų žinios geresnės nei įgūdžiai, jiems trūksta žinių ir įgūdžių darbui su tikslinėmis grupėmis.

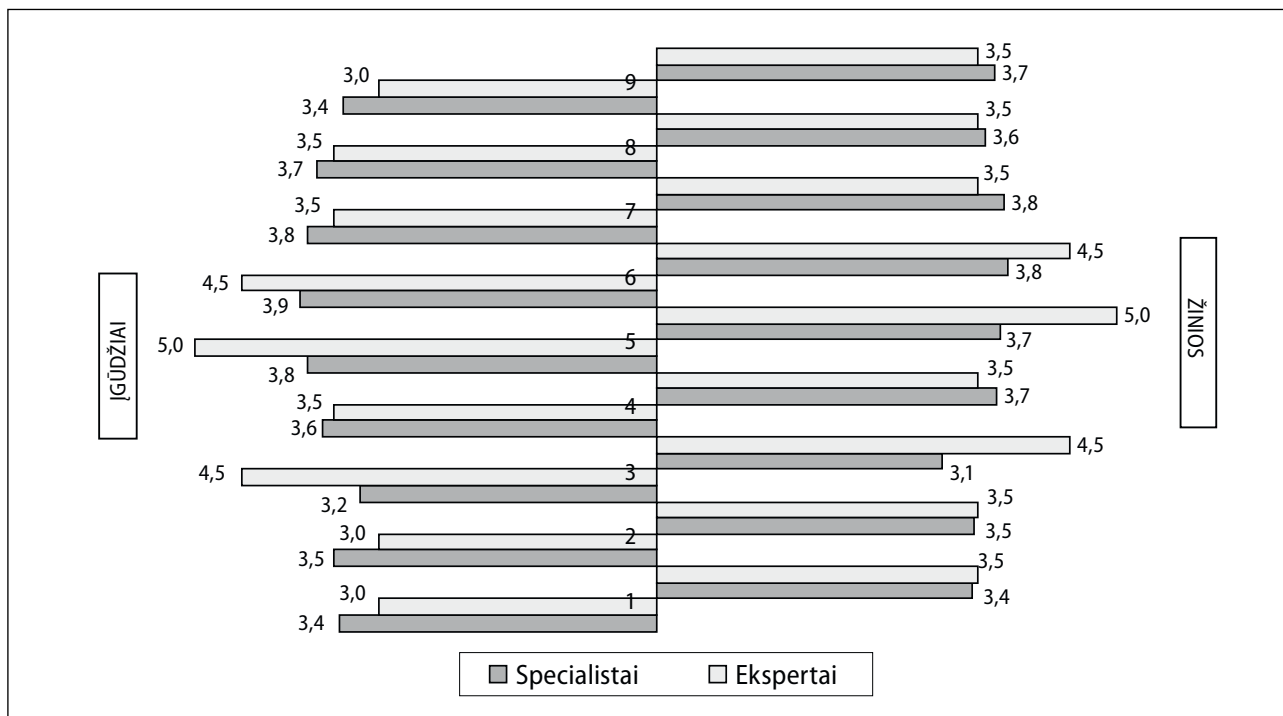
Savivaldybių VS biurų specialistų, dirbančių mokyklose, atliekamų specialiųjų funkcinių užduočių analizė atskleidė, kad šie specialistai, ekspertų vertinimu, privalo turėti pakankamai žinių arba puikiai išmanyti savo sritį, o jų įgūdžiai turi būti geri arba puikūs, išskyrus vieną funkcinę užduotį – visuomenės sveikatos centrų nurodytų užkrečiamųjų ligų epidemiologinės priežiūros ir profilaktikos priemonių įgyvendinimas, kuri, ekspertų nuomone, nėra svarbi.

Tyrimu nustatyta, kad šiems specialistams trūksta žinių bei įgūdžių atliekant duomenų, apibūdinančių vaikų sveikatą, paiešką; skaičiuojant vaikų sergamumą, neįgalumą, traumatizmą, interpretuojant duomenis, vertinant su mokymosi, poilsio režimu, amžiaus raida susijusias ligas ir sveikatos būklę. Ekspertai mano, kad šie specialistai turi puikiai išmanyti ir taikyti sveikatos stiprinimo modelius bei principus atskiroms vaikų amžiaus grupėms, mokėti vertinti lėtinių neinfekcinių ligų rizikos veiksnių (alkoholio, tabako, narkotikų vartojimas ir kt.) paplitimą ir turėti puikius prevencinio darbo įgūdžius, sprendžiant mokinių psichologines, adaptacijos ir socialines problemas (3 pav.).

Dalis mokyklose dirbančių VS specialistų nepriklauso biurams, nors atlieka tokias pat funkcijas. Tyrimu nustatyta, kad mokyklose dirbantiems VS specialistams, tiek priklausantiems, tiek ir nepriklausantiems biurams, trūksta žinių ir įgūdžių (įgūdžiai:

3,6, *Md* bei *Mo* 4; žinios: 3,7, *Md* bei *Mo* 4), teikiant informaciją sveikatos išsaugojimo bei stiprinimo klausimais ir vykdant šios informacijos sklaidą. Ekspertų nuomone, jie turėtų turėti puikias žinias ir įgūdžius šioms funkcijoms atlikti (4 pav.)

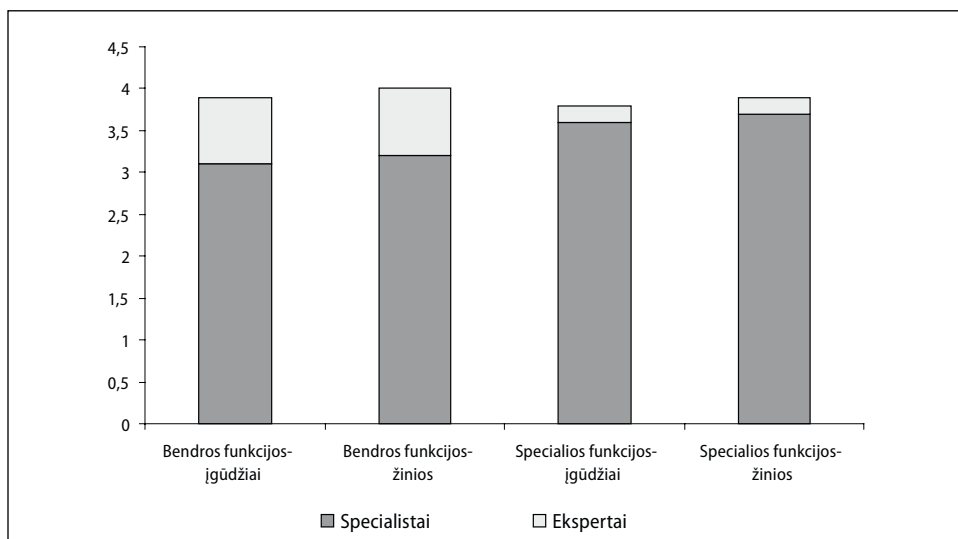
Biurams nepriklausantys mokyklų VS specialistai teigė turintys pakankamai žinių ir įgūdžių vykdyti jiems priskirtas funkcines užduotis. Toks jų pačių vertinimas buvo panašus į ekspertų vertinimą, išskyrus tris kompetencijas, kurioms

4 pav. Specialistų, dirbančių mokyklose, žinios ir įgūdžiai, atliekant specialiąsias funkcines užduotis (balais)

1. Duomenų, apibūdinančių vaikų sveikatą, paieška; vaikų sergamumo, neįgalumo, traumatizmo duomenų rinkimas interpretavimas; su mokymosi, poilsio režimu, amžiaus raida susijusių ligų įvertinimas ir sveikatos būklių įtaką. 2. Ugdymo aplinkos, mokinių mitybos, ugdymo proceso pagal teisės aktus įvertinimas. 3. Informacijos sveikatos išsaugojimo bei stiprinimo klausimais teikimas ir šios informacijos sklaida (mokyklos stenduose, renginiuose, viktorinose ir pan.). 4. Informacijos apie profilaktinių skiepimų svarbą teikimas. 5. Mokinių maitinimo organizavimo priežiūros vykdymas, skatinant sveiką mitybą bei sveikos mitybos įgūdžių formavimą. 6. Asmens sveikatos priežiūros įstaigų specialistų rekomendacijų dėl mokinių sveikatos klasės auklėtojui (mokytojams) teikimas. 7. Lėtinių neinfekcinių ligų rizikos veiksnių (alkoholio, tabako, narkotikų vartojimas ir kt.) paplitimo vertinimas. 8. Dalyvavimas mokyklos prevencinio darbo grupėse, sprendžiančiose mokinių psichologines, adaptacijos ir socialines problemas. 9. Visuomenės sveikatos centrų nurodytų užkrečiamųjų ligų epidemiologinės priežiūros ir profilaktikos priemonių įgyvendinimas.

5 pav. Specialistų, dirbančių viešojo administravimo įstaigose, įgūdžiai ir žinios, atliekant bendrąsias ir specialiąsias funkcijas (balais)

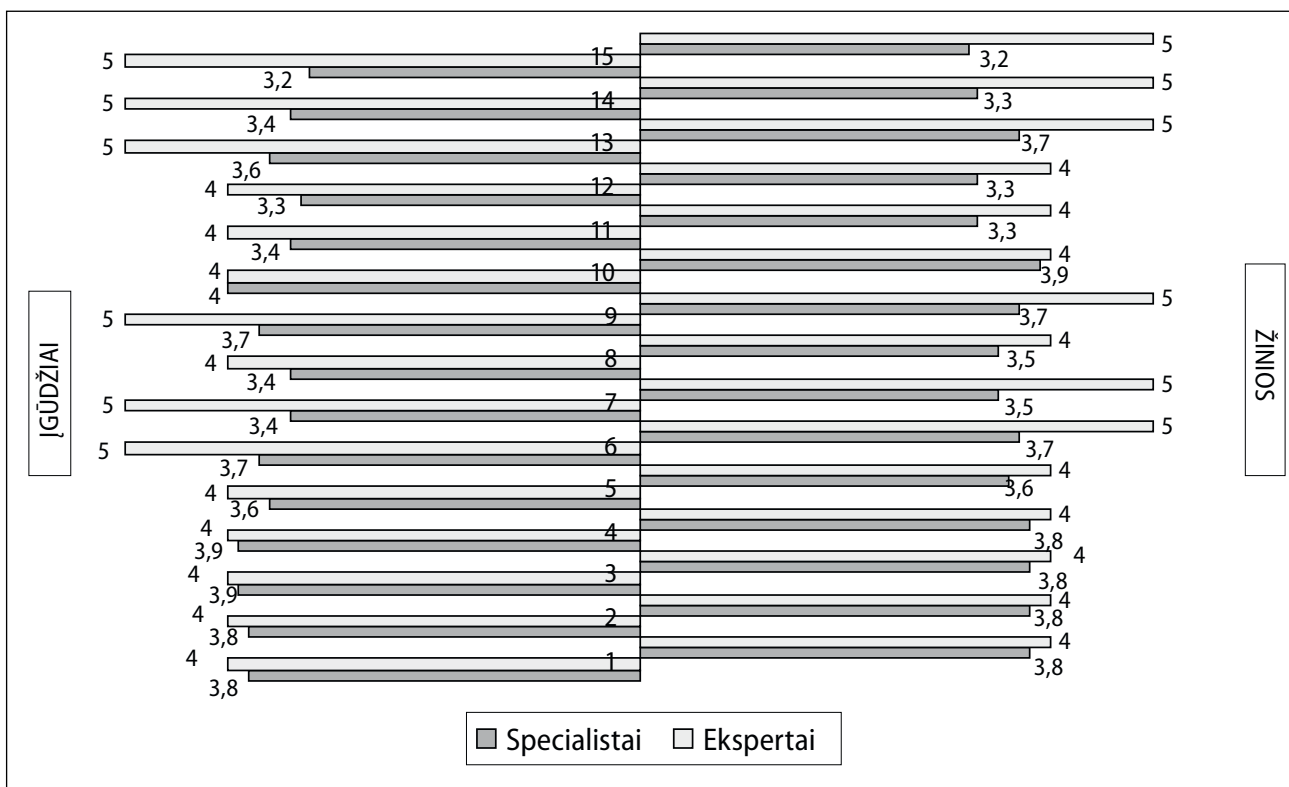

ekspertai kėlė aukštesnius reikalavimus. Ekspertų vertinimu, šioms VS specialistams kai kurioms funkcinėms užduotims vykdyti užtektų mažiau žinių ir įgūdžių, nei patys specialistai nurodė jų turį.

Biurams nepriklausantiems mokyklų VS specialistams trūksta žinių ir įgūdžių (įgūdžiai: 3,7, *Md* bei *Mo* 4; žinios: 3,8, *Md* bei *Mo* 4) vykdant mokinių maitinimo organizavimo priežiūrą, skatinant sveiką mitybą bei sveikos mitybos įgūdžių formavimą. Šiai funkcinei užduočiai atlikti ekspertai kėlė maksimalius reikalavimus.

Apibendrinant galima teigti, kad ekspertai savi-valdybių VS biurų specialistų, dirbančių mokyklose, kompetencijoms kėlė aukštesnius reikalavimus negu mokyklose dirbantiems, bet biurams nepriklausantiems specialistams.

Specialistų, dirbančių viešojo administravimo įstaigose, žinios ir įgūdžiai. Viešojo administravimo įstaigose dirbantys VS priežiūros specialistai nurodė turintys pagrindinių žinių bei įgūdžių vykdyti bendrąsias (įgūdžiai: 3,2, *Md* bei *Mo* 4; žinios: 3,1, *Md* bei *Mo* 4) ir specialiąsias funkcines užduotis (įgūdžiai: 3,6, *Md* bei *Mo* 4; žinios: 3,7, *Md* bei *Mo* 4) (5 pav.).

6 pav. Užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės specialistų žinios ir įgūdžiai, atliekant specialiąsias funkcines užduotis (balais)

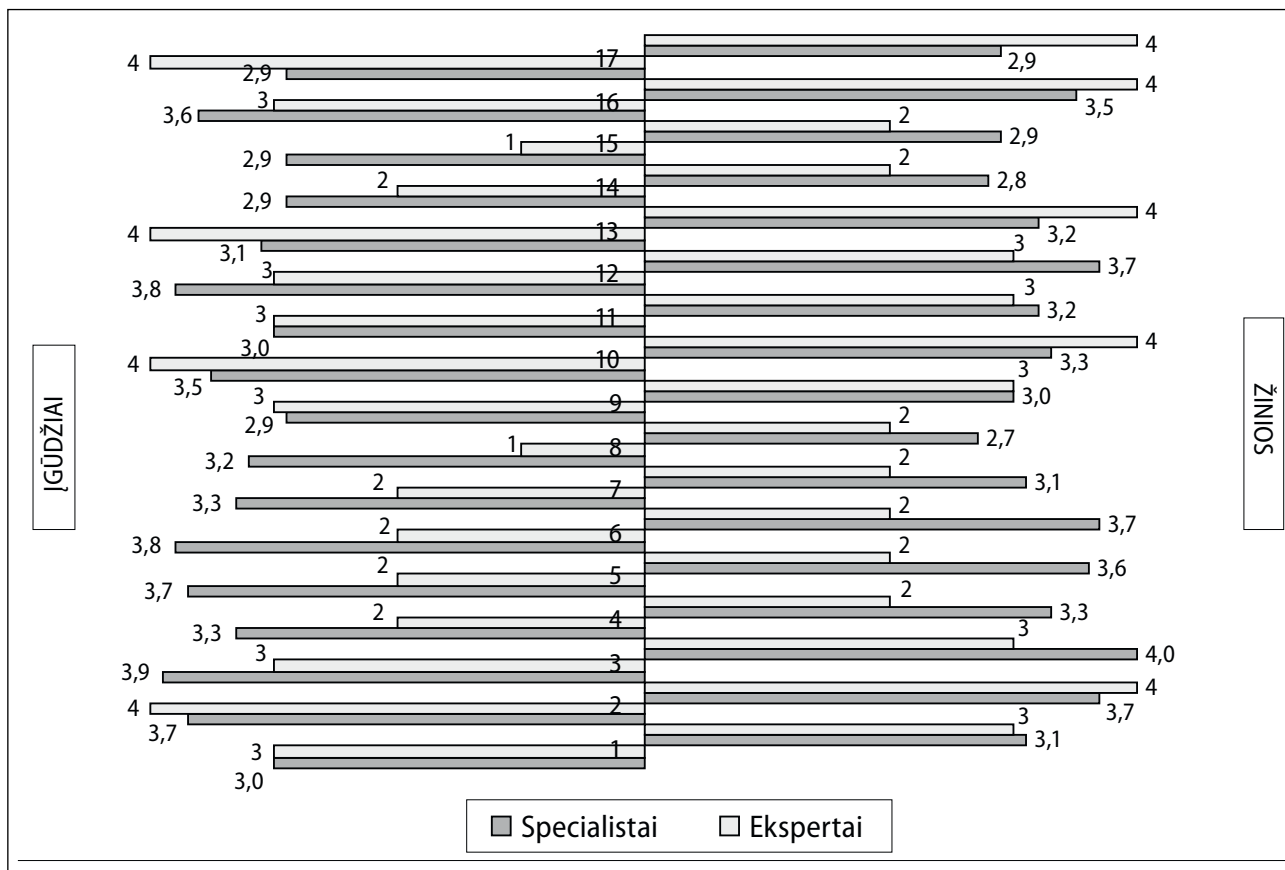
- Atlikti užkrečiamųjų ligų stebėseną, epidemiologinę priežiūrą, diagnostiką, analizę ir prognozę bei teikti išvadas ir siūlymus fiziniams ir juridiniams asmenims.
- Vykdyti užkrečiamųjų ligų židinių ir protrūkių epidemiologinį ištyrimą bei dalyvauti lokalizuojant, likviduojant židinius ir protrūkius.
- Organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti laboratorinius tyrimus, reikalingus epidemiologinei diagnostikai ir kontrolei.
- Informuoti, mokyti ir šviesti visuomenę užkrečiamųjų ligų profilaktikos klausimais.
- Organizuoti, kontroliuoti ir vertinti imunoprofilaktikos efektyvumą ir apimtis bei imunobiologinių preparatų tvarkymas ir apskaita.
- Rengti bei teikti informaciją suinteresuotoms institucijoms, žiniasklaidai ir visuomenei apie epidemiologinę situaciją, profilaktiką ir kontrolę.
- Dalyvauti valdant ekstremalias sveikatai situacijas, įvertinti riziką ligų, galinčių plisti tarptautiniu mastu, teikti priemones jų valdymui bei kontrolei.
- Organizuoti ir vertinti priemones privalomojo profilaktinio ar privalomo aplinkos kenksmingumo pašalinimo.
- Teikti informaciją ir metodinę pagalbą užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės klausimais suinteresuotiems juridiniams asmenims.
- Rinkti, registruoti duomenis apie užkrečiamąsias ligas, jų sukėlėjus ir teikti juos valstybės informacinės sistemos tvarkytojui.
- Atlikti duomenų, apibūdinančių gyventojų sveikatą, paiešką, skaičiuoti gimstamumo, sergamumo, neįgalumo, traumatizmo, mirtingumo rodiklius, juos interpretuoti.
- Taikyti statistinius metodus, įvertinant ir apibūdinant populiacijos sveikatą ir sveikatos priežiūros netolygumus.
- Išmanyti šiuolaikinius derybų metodus, tarpininkauti derantis su valstybinėmis bei verslo institucijomis, politikais ir gebėti pasiekti teigiamų pokyčių populiacijos sveikatos ir ligų prevencijos klausimais.
- Kelti savo kvalifikaciją, dalyvauti rengiant specialistus bei tobulinant jų kvalifikaciją.
- Organizuoti VS specialistų mokymus.
- Rengti mokymo programas, siekiant pateikti naujus tyrimo metodus, pagerinti duomenų rinkimo, analizės, informacijos kaupimo ir sklaidos būdus.

Specialistai turi pagrindines žinias ir įgūdžius vykdyti bendrąsias funkcines užduotis, nors, ekspertų nuomone, specialistai privalėtų turėti pakankamai geras žinias bei gerus įgūdžius bendrosioms funkcijoms (atitinkamai 4 balai, *Mo* bei *Md* 4 ir 3,9 balai, *Mo* bei *Md* 4) ir specialiosioms funkcijoms vykdyti (atitinkamai 3,9 balai, *Mo* bei *Md* 4 ir 3,8 balai, *Mo* bei *Md* 4). Tikslinės grupės diskusija atskleidė, kad specialistams, pradėjusiems dirbti viešojo administravimo įstaigose, trūksta žinių ir įgūdžių bendrosioms funkcijoms atlikti: analizuoti teisės aktus, vertinti projektus dėl galimo

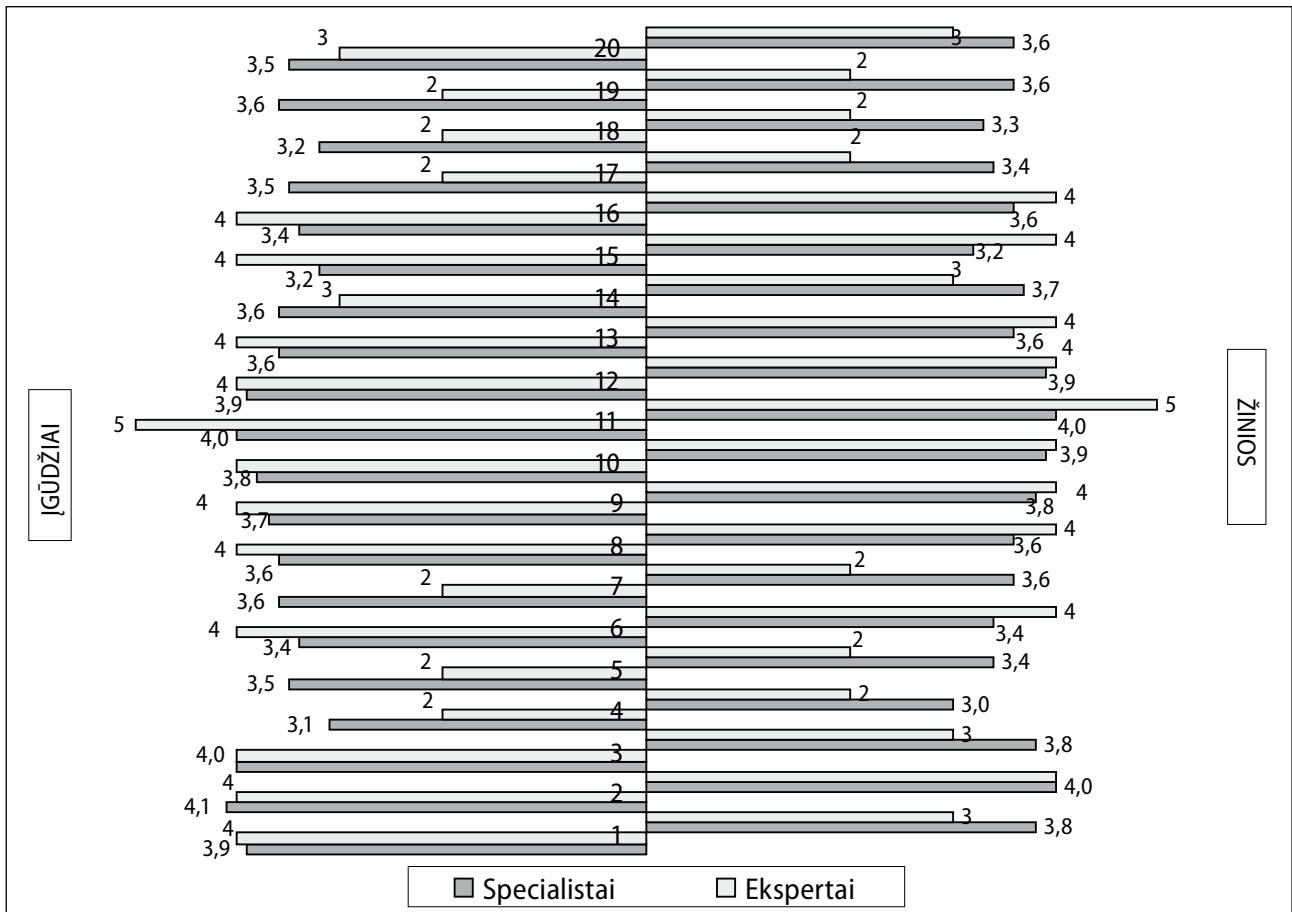
poveikio aplinkai ir visuomenės sveikatai, rengti metodinę medžiagą, konsultuoti suinteresuotus asmenis.

Viešojo administravimo įstaigose dirba užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės, saugos kontrolės specialistai, VS saugos specialistai, kurių vykdomas specialiąsias funkcines užduotis panagrinėjome detaliau.

Užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės specialistų, dalyvavusių tyrime, turinčių universitetinę visuomenės sveikatos srities ar jam prilygintą išsilavinimą, buvo 37,3 proc., aukštąjį neuniversitetinį

7 pav. Saugos kontrolės specialistų žinios ir įgūdžiai, atliekant specialiąsias funkcines užduotis (balais)
 1. Dalyvauti valdant ekstremalias sveikatai situacijas. 2. Nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas. 3. Rinkti informaciją apie visuomenės sveikatos saugos teisės aktų pažeidimus, jų priežastis. 4. Vykdyti stebėseną (monitoringą) visuomenės sveikatos priežiūros srityje. 5. Užtikrinti, kad užsakovas nustatytų, apibūdintų ir įvertintų galimą tiesioginį ir netiesioginį planuojamos ūkinės veiklos poveikį sveikatai. 6. Kontroliuoti VS priežiūros kontrolės paslaugų prieinamumą, tinkamumą ir efektyvumą. 7. Atlikti duomenų, apibūdinančių gyventojų sveikatą, paiešką, skaičiuoti gimstamumo, sergamumo, neįgalumo, traumatizmo, mirtingumo rodiklius, juos interpretuoti. 8. Taikyti statistinius metodus, įvertinant ir apibūdinant populiacijos sveikatą ir sveikatos priežiūros netolygumus. 9. Dalyvauti, rengiant priemonių planus ir įgyvendinant prevencines priemones, įvykus ypatingai situacijai, nustatant pasekmių likvidavimo dalyvių funkcijas ir pareigas. 10. Būti susipažinus su naujomis informacinėmis technologijomis, kaupiti duomenis kompiuterinėje laikmenoje ir analizuoti populiacijos sveikatos rodiklius; 11. Išmanyti šiuolaikinius derybų metodus, tarpininkauti derantis su valstybinėmis bei verslo institucijomis, politikais ir gebėti pasiekti teigiamų pokyčių populiacijos sveikatos priežiūros ir sveikatos stiprinimo klausimais. 12. Mokėti įvertinti problemą iš fizinio ar juridinio asmens perspektyvos, mokyti ir pritari asmeniui jo supratimo lygmenyje. Mokėti parodyti prevencijos rezultatus ir naudą, siekiant atsakomybės priėmimo už savo sveikatą. 13. Gebėti dirbti su žiniasklaida, didinant bendruomenės žinias apie sveikatą. Mokėti kritiškai vertinti visuomenės formavimo priemonių skleidžiamą informaciją. 14. Parinkti ir taikyti įvairius mokslinių tyrimų metodus populiacijos sveikatos problemoms nustatyti ir joms analizuoti. 15. Taikyti įvairius metodus vertinant naujas technologijas bei įrangą, darančias įtaką gyventojų sveikatai. 16. Bendrauti ir bendradarbiauti su sveikatos priežiūros bei kitų įstaigų, įmonių ar organizacijų atstovais asmens ir visuomenės sveikatinimo klausimais. 17. Tobulinti kvalifikaciją, organizuoti specialistų mokymus ir rengti mokymo programas, pateikiant naujus tyrimo metodus, gerinant duomenų rinkimo, analizės, informacijos kaupimo ir sklaidos būdus.

8 pav. VS saugos specialistų žinios bei įgūdžiai, vykdant specialiąsias funkcines užduotis (balais)
 1. Dalyvauti teritorijų planavimo ir statinių projektavimo valstybinės priežiūros procese. 2. Organizuoti šachtinių šulinių vandens paėmimą bei informacijos apie ištirtų mėginių rezultatus pateikimą. 3. Registruoti ir nustatyti planavimo sąlygas, rengti ataskaitas apie išduotas planavimo, projektavimo sąlygas. 4. Dalyvauti rengiant priemonių planus bei organizuojant priemones, įvykus ypatingai situacijai, nustatant pasekmių likvidavimo dalyvių funkcijas ir pareigas. 5. Dalyvauti taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo procese, vertinti ir derinti leidimus „Dėl triukšmo sklidimo ir kvapų kontrolės“. 6. Analizuoti ir spręsti problemas, susijusias su elektromagnetine spinduliuote, derinti radiotechninių objektų techninius projektus. 7. Dalyvauti planuojamos ūkinės veiklos pasekmių aplinkai, poveikio aplinkai bei visuomenės sveikatai vertinimo procesuose. 8. Dalyvauti profesinių ligų priežasčių tyrimo ir patvirtinimo komisijų darbe. 9. Nustatyti ir įvertinti profesinės rizikos veiksnius darbo aplinkoje, dalyvauti tiriant, nustatant profesinių ligų priežastis. 10. Derinti ugdymo įstaigų valgiaraščių ir moksleivių maitinimui tiekiamų maisto produktų asortimentų atitiktį sveikos mitybos principams. 11. Vertinti pateiktus dokumentus ekshumuoti ar perlaidoti žmonių palaikus leidimui gauti. 12. Dalyvauti komisijų darbe. 13. Dalyvauti komisijoje dėl gyvenamųjų patalpų eksploatacijos tinkamumo. 14. Vertinti planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai, aplinkai ir strateginio poveikio aplinkai dokumentų atitiktį visuomenės sveikatos saugos reikalavimams. 15. Rengti planuojamo nuodingųjų medžiagų poveikio sveikatai išankstinio vertinimo išvadas. 16. Vertinti avarijų likvidavimo planus (subjektams, tvarkantiems pavojingas medžiagas bei atliekas). 17. Išmanyti šiuolaikinius derybų metodus, tarpininkauti derantis su valstybinėmis bei verslo institucijomis, politikais ir gebėti pasiekti teigiamų pokyčių populiacijos sveikatos priežiūros ir sveikatos stiprinimo klausimais. 18. Gebėti dirbti su žiniasklaida, didinant bendruomenės žinias apie sveikatą. Mokėti kritiškai vertinti visuomenės formavimo priemonių skleidžiamą informaciją. 19. Parinkti ir taikyti įvairių mokslinių tyrimų metodus populiacijos sveikatos problemų suvokimui ir analizei. 20. Bendrauti ir bendradarbiauti su sveikatos priežiūros bei kitų įstaigų, įmonių ar organizacijų atstovais asmens ir visuomenės sveikatinimo klausimais.

medicininį išsilavinimą – 50,9 proc. Jų atliekamų specialiųjų funkcijų analizė atskleidė, kad ekspertų reikalavimai daugeliu atvejų žinioms ir įgūdžiams buvo aukštesni, negu specialistai patys juos vertino (6 pav).
 Ekspertai nurodė, kad būtinos puikios žinios bei įgūdžiai (5 balai) šioms funkcijoms atlikti: rengiant bei teikiant informaciją sveikatos priežiūros įstaigoms,

kitoms suinteresuotoms institucijoms, žiniasklaidai ir visuomenei apie žmonių užkrečiamųjų ligų epidemiologinę situaciją, profilaktiką ir kontrolę (įgūdžiai: 3,7, *Md* bei *Mo* 4; žinios: 3,7, *Md* bei *Mo* 4); valdant ekstremalias sveikatai situacijas, teisės aktų nustatyta tvarka įvertinant užkrečiamųjų ligų riziką, galinčią plisti tarptautiniu mastu, pateikti priemones jai suvaldyti

bei jas kontroliuoti (įgūdžiai: 3,4, *Md* 3 bei *Mo* 4; žinios: 3,4, *Md* bei *Mo* 4); teikiant informaciją ir metodinę pagalbą užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės klausimais valstybės valdymo, savivaldybių, mokslo ir mokymo institucijoms, sveikatos priežiūros įstaigoms, įstaigos darbuotojams ir kitiems suinteresuotiems asmenims (įgūdžiai: 3,7, *Md* 4 bei *Mo* 3; žinios: 3,7, *Md* bei *Mo* 4); įvaldyti šiuolaikinius derybų metodus, tarpininkauti derantis su valstybinėmis bei verslo institucijomis, politikais ir gebėti pasiekti teigiamų pokyčių populiacijos sveikatos priežiūros ir užkrečiamųjų ligų prevencijos klausimais; rengiant specialistus ir tobulinant jų kvalifikaciją, pagal kompetenciją organizuojant VS specialistų mokymus (įgūdžiai: 3,4, *Md* bei *Mo* 4; žinios: 3,3, *Md* bei *Mo* 4); rengiant moksliškai pagrįstas mokymo programas, siekiant perprasti naujus tyrimo metodus, pagerinti duomenų rinkimo, analizės, informacijos kaupimo ir sklaidos būdus (įgūdžiai: 3,2, *Md* 3 bei *Mo* 2; žinios: 3,2, *Md* 3 bei *Mo* 2) (6 pav.).

Iš tyrimo dalyvavusių saugos kontrolės specialistų aukštąjį universitetinį visuomenės sveikatos srities ar jam prilygintą išsilavinimą turėjo 41,8 proc. respondentų. Specialistai teigė daugeliui funkcijų vykdyti turintys aukštesnes kompetencijas, nei kad reikalavo ekspertai, išskyrus kelias funkcines užduotis, kurioms vykdyti ekspertai reikalavo gerų žinių ir įgūdžių (8 pav.). Ekspertai nurodė, kad saugos kontrolės specialistams daugumai užduočių vykdyti pakanka pagrindinių žinių bei įgūdžių (3 balai).

VS saugos specialistai, vertindami savo žinias ir įgūdžius, nurodė turintys kiek daugiau nei pagrindines žinias ir įgūdžius (≥ 3 balai), atliekant specialiąsias funkcines užduotis. Ekspertai kėlė mažesnius reikalavimus VS saugos specialistų žinioms ir įgūdžiams, daugeliui funkcinių užduočių vykdyti (8 pav.).

REZULTATŲ APTARIMAS

VS priežiūros funkcijas vykdančių specialistų kompetencijų tyrimas buvo paremtas specialistų, 2011 m. buvusių visuomenės sveikatos priežiūros darbo rinkoje, žinių ir įgūdžių įsivertinimu, neatsižvelgiant į jų turimą išsilavinimą, kvalifikacijos tobulinimą bei darbo stažą. Tyrimo rezultatams įtakos turėjo, kad VS priežiūros funkcijas atlieka asmenys, turintys ne tik visuomenės sveikatos išsilavinimą. VS priežiūros funkcijas vykdančių specialistų kompetencijų analizė atskleidė, kad visuomenės sveikatos įstaigose dirbantys specialistai žemesniais balais įsivertino žinias ir įgūdžius, reikalingus vykdyti bendrąsias užduotis, lyginant su specialiosiomis.

Panaši tendencija buvo stebėta dar 2004 m. atliktame tyrimo, kuris parodė, kad VS specialistams, dirbantiems visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose, nepakanka žinių bendrosioms funkcijoms vykdyti, t. y. sveikatos vadybos, sveikatos psichologijos, teisės, sveikatos ekonomikos bei komunikacijos srityse [13].

2009 m. visuomenės sveikatos studijų krypties profesinio lauko tyrimu nustatyta, kad dalykinės kompetencijos (tokios kaip identifikuoti, išskirti ir analizuoti visuomenės ir individų sveikatos poreikius, problemas bei jas lemiančius veiksnius, vykdyti visuomenės sveikatos saugą; planuoti, atlikti ir įvertinti gyventojų, aplinkos sveikatos ar sveikatos sistemos tyrimus; vertinti visuomenės sveikatos rodiklius) yra laikomos svarbiomis arba labai svarbiomis VS specialistams [8]. Mūsų tyrimo specialistų žinių ir įgūdžių savęs įvertinimas atskleidė, kad specialistai specialiosioms funkcinėms užduotims atlikti turi aukštesnes nei pagrindines žinias ir įgūdžius (~3,5 balai). Profesinio lauko tyrimo darbo vietos ekspertai aukštojoje mokykloje įgyto pasirengimo darbui bendrą pasirengimą penkiabalėje sistemoje vertino 3,95 balais, o darbdavys – 4 balais. Taigi profesinio lauko tyrimo [8] aukštųjų mokyklų visuomenės sveikatos absolventų bendro pasirengimo vertinimas, ekspertų ir darbdavių požiūriu, buvo aukštesnis nei mūsų tyrimo metu atliktas VS priežiūros funkcijas vykdančių specialistų pačių savęs vertinimas, kadangi mūsų tyrimo kompetencijos buvo nagrinėtos nepriklausomai nuo VS priežiūros funkcijas atliekančių specialistų išsilavinimo. Mūsų tyrimo rezultatai parodė, kad daugeliu atvejų ekspertai visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose dirbantiems specialistams kėlė aukštesnius reikalavimus funkcinėms užduotims vykdyti, negu kad patys specialistai nurodė turį.

VS biurų specialistų specialiųjų funkcinių užduočių analizė atskleidė, kad stebėsenai, sveikos gyvensenos skatinimui, vaikų ir jaunimo sveikatos stiprinimui vykdyti jie turi šiek tiek daugiau nei pagrindines žinias ir įgūdžius. Šis vertinimas panašus kaip ir 2010 m. atliktame VS specialistų žinių ir įgūdžių tyrimo, kurio duomenimis, VS biurų specialistai savo žinias sveikatos stiprinimo veiklos organizavimo klausimais vertino kaip pakankamas, o įgūdžius – kaip nepakankamus [14].

Įdomu tai, kad ekspertai mokyklose dirbantiems, bet nepriklausantiems biurams VS specialistams kėlė mažesnius reikalavimus nei VS biurų specialistams, dirbantiems mokyklose, nors jų atliekamos funkcijos yra vienodos. Tokiam ekspertų požiūriui įtakos galėjo turėti šalyje susiklosčiusi situacija: VS specialistai,

dirbantys mokyklose, paprastai neturi visuomenės sveikatos išsilavinimo. Jie dažniausiai turi bendrosios praktikos slaugytojo (medicinos sesers, medicinos felčerio, felčerio-laboranto, sanitarijos felčerio, higienos felčerio ir kt.) kvalifikaciją ir teisinių dokumentų numatyta tvarka yra įgiję teisę eiti visuomenės sveikatos pareigas [15].

Viešojo administravimo įstaigose dirbantys specialistai, ekspertų nuomone, funkcinėms užduotims atlikti privalo turėti geresnes žinias ir įgūdžius, negu patys specialistai nurodė turį. Tačiau kai kurių viešojo administravimo įstaigose dirbančių specialistų (saugos kontrolės ir visuomenės sveikatos saugos) kompetencijoms, atliekant tam tikras funkcines užduotis, ekspertai kėlė žemesnius reikalavimus, nei patys specialistai nurodė turintys. Toks vertinimas leidžia daryti prielaidą, jog tam tikroms funkcinėms užduotims atlikti užtektų žemesnės VS specialistų kvalifikacijos.

Remiantis visuomenės sveikatos studijų krypties profesinio lauko tyrimo rezultatais darbo vietų ekspertų bei darbdavių požiūriu aukštųjų mokyklų absolventai darbui pasirengę gerai [8]. Mūsų tyrime ekspertai nurodė, kad specialistai funkcinėms užduotims vykdyti privalo turėti puikias žinias ir įgūdžius. Taigi tyrimai rodo, kad nors aukštųjų mokyklų absolventai yra gerai pasirengę darbui, tačiau konkrečiai darbo vietai reikalingų žinių ir įgūdžių specialistai turėtų ir galėtų įgyti darbo vietose.

IŠVADOS

1. Visuomenės sveikatos priežiūros įstaigose dirbantys specialistai nurodė turintys mažiau žinių ir

įgūdžių bendrosioms funkcinėms užduotims vykdyti (pagrindinės žinios ir įgūdžiai) negu specialiosioms (geros žinios ir įgūdžiai). Ekspertų nuomone, visoms funkcinėms užduotims vykdyti privalomos puikios žinios bei įgūdžiai.

2. Savivaldybių VS sveikatos biurų specialistai turi pagrindines žinias ir pakankamai įgūdžių VS stebėsenos ir sveikatos stiprinimo funkcijoms vykdyti. Ekspertų nuomone, šioms funkcijoms vykdyti biurų specialistai privalo turėti labai gerus įgūdžius ir žinias
3. Savivaldybių VS biurų specialistai, dirbantys mokyklose, bei mokyklų VS sveikatos specialistai, nepriklausantys biurams, teigė turintys pakankamai žinių ir įgūdžių vykdyti funkcines užduotis. Ekspertai mokyklose dirbantiems specialistams kėlė žemesnius reikalavimus negu biurų specialistams, dirbantiems mokyklose, nors jų atliekamos funkcijos vienodos.
4. Viešojo administravimo įstaigose dirbantys VS priežiūros specialistai nurodė turintys pagrindinių žinių bei įgūdžių vykdyti bendrąsias ir specialiąsias funkcines užduotis. Ekspertų nuomone, šioms funkcinėms užduotims atlikti būtinos geros žinios bei geri įgūdžiai. Kai kurioms funkcijoms vykdyti reikalingoms žinioms ir įgūdžiams ekspertai kėlė žemesnius reikalavimus, nei kad specialistai nurodė turį.

Straipsnis gautas 2012-04-08, priimtas 2012-06-08

Literatūra

1. Lietuvos gydytojų skaičiaus raida ir planavimas 1990–2015 metais: Atviros Lietuvos fondo projekto „Sveikatos žmogiškųjų išteklių raida ir planavimas Lietuvoje“ ataskaita. 2002 Prieiga per internetą: http://politika.osf.lt/visuomenes_sveikata/dokumentai/GSP_leidiny.pdf.
2. Starkienė L, Padaiga Ž, Reamy J, Dičkutė J. Sveikatos priežiūros ir farmacijos žmogiškųjų išteklių planavimo patirtis Lietuvoje. Vilnius: Versus aureus. 2007:95.
3. Drucker PF. Post-capitalist Society. NY :Harper Business, 1993.
4. Aiškinamasis kvalifikacijų sistemos terminų žodynas. Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba. 2008:31.
5. Foldspang A (Ed.). Provisional lists of public health core competencies. European Public Health Core Competencies Programme (EPHCC) for Public Health Education. Phase 2. ASPHER Series No. 4. Brussels: ASPHER, 2008.
6. Birt CA, Foldspang A. Public Health Reviews. 2011;33:134-47.
7. Europos kvalifikacijų sąranga. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/education/pub/pdf/general/eqf/broch_lt.pdf.
8. Poviliūnas A, Beresnevičiūtė V, Žiliukaitė R ir kt. Visuomenės sveikatos studijų krypties profesinio lauko tyrimo rezultatai: gairės studijų programoms atnaujinti. Prieiga per internetą: <http://www4066.vu.lt/>

- Files/File/Visuomenes_sveikata_Tyrimu_techine_ataskaita_RED.pdf.
9. TUNING, Europos švietimo struktūrų suderinimas. Universitetų indėlis į Bolonijos procesą. 2009. TUNING projektas, Vilniaus universitetas, p. 2.
 10. Public Health Competence Assessment Tool (UK), 2005. Prieiga per internetą: http://www.phorcast.org.uk/page.php?page_id=45.
 11. Competency Based Performance Management Toolkit for Public Health (Canada) Prieiga per internetą: <http://www.opha.on.ca/programs/phcc/toolkit.shtml>.
 12. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas: Judex, 2002.
 13. Šurkienė G, Žagminas K, Veniūtė M ir kt. Visuomenės sveikatos specialistų profesinių žinių poreikiai. *Visuomenės sveikata*. 2005;1:45-51.
 14. Šveikauskas V, Milašauskienė Ž, Paliukėnaitė V, Andziukevičius G. Visuomenės sveikatos specialistų žinios ir gebėjimai įvertinti poreikius, susijusius su sveikata. *Lietuvos bendrosios praktikos gydytojas*. 2011;15(7):509-513.
 15. LR sveikatos apsaugos ministro 2007 m. rugpjūčio 1 d. įsakymas Nr. V- 630 „Dėl Visuomenės sveikatos priežiūros specialisto, vykdančio sveikatos priežiūrą mokykloje, kvalifikacinių reikalavimų aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2007;88-3492; 2009;89-3816; 2011;29-1371.

Public health professionals' knowledge and skills

Vytenė Jankauskienė, Virginija Kanapeckienė, Laura Narkauskaitė, Rolanda Valintėlienė

Institute of Hygiene

Summary

Objective. The purpose of this study was to find out the level of knowledge and skills of the professionals who worked in Lithuanian Public Health (hereinafter - PH) sector based on the results of their self-assessment and the requirements for the level for knowledge and skills indicated by the experts.

Methods. The anonymous specialist questionnaire and expert questionnaire assessed the general and special competencies in spring of 2011. Study included 308 PH professionals. Analysis was performed using descriptive statistical methods. The knowledge and skills were assessed in terms of marks (on a scale of 1 to 5 (where 1 equates to “no”, 5 – “excellent”), calculating the average.

Results. PH professionals working at the PH institutions for the general functional tasks have basic knowledge and skills (3 out of 5 marks), for special – good knowledge and skills (3,7–4 out of five marks). According to the experts in undertaking general and special functional duties specialists required excellent knowledge and skills (5 out of five mark). According to experts, MPH professionals need to have very good skills and knowledge (5 out of five marks) in the PH monitoring and health promotion functions, and the specialists had identified that they had the essential knowledge and skills. MPH professionals who worked in

schools, and non bureaus schools PH professionals, had marked that they had sufficient knowledge and skills (3 out of 5 marks) to perform functional tasks. Experts indicated that MPH specialists at schools ought to have higher competencies compared with the schools specialists. PH professionals at public administration institutions had identified that they had the basic knowledge and skills to carry out general and specific functional tasks. According to experts, specialists in the fulfilling functional tasks should have a fairly good knowledge and good skills (4 out of five marks). **Conclusions.** PH professionals indicated that they have fairly good skills and knowledge, but the experts raised higher requirements than the most professionals have pointed out.

Correspondence to Vytenė Jankauskienė,
Institute of Hygiene,
Didžioji 22, LT-01 128 Vilnius, Lithuania.
E-mail: vytenė@hi.lt

Received 8 April 2012, accepted 8 June 2012